EIROPAS
KOMISIJA

Briselē, 3.11.2025.
COM(2025) 658 final

KOMISIJAS ZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM UN PADOMEI

par pārtiku un pārtikas sastāvdaļām, kas apstrādātas ar jonizējošo starojumu (2022.-2023. gads)

Saturs

KOPSAVILKUMS 2
1 VISPĀRĪGA INFORMĀCIJA 2
2 APSTIPRINĀTĀS APSTAROŠANAS IEKĀRTAS 3
3 APSTAROŠANAS IEKĀRTĀS 2022.–2023. GADĀ VEIKTO PĀRBAUŽU REZULTĀTI 4
4 PRODUKTU TIRDZNIECĪBAS STADIJĀ VEIKTO PĀRBAUŽU REZULTĀTI 5

KOPSAVILKUMS

Saskaņā ar 7. panta 3. punktu Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvā 1999/2/EK (1999. gada 22. februāris) par dalībvalstu tiesību aktu tuvināšanu attiecībā uz pārtiku un pārtikas sastāvdaļām, kas ir apstrādātas ar jonizējošo radiāciju[1], dalībvalstis katru gadu Komisijai nosūta:

– to pārbaužu rezultātus, kas veiktas jonizējošā starojuma iekārtās, t. sk. norādot ar jonizējošo starojumu apstrādātās pārtikas kategorijas un daudzumus un apstrādē lietotās devas, un

– to pārbaužu rezultātus, kas veiktas produkta tirdzniecības stadijā.

Direktīvas 7. panta 4. punktā noteikts, ka Komisija *Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī* publicē ziņojumu par informāciju, ko katru gadu nodrošina valsts uzraudzības iestādes.

Šis ziņojums aptver laikposmu no 2022. gada 1. janvāra līdz 2023. gada 31. decembrim. Tajā ir apkopota informācija, ko Komisijai nosūtījušas ES dalībvalstis un Ziemeļīrija.

Trīs ES dalībvalstis un EBTA valstis datus par 2022. un 2023. gadu neiesniedza.

Laikposms: 01.01.2022. – 31.12.2023.

Iesaistītās valstis: ES dalībvalstis un Ziemeļīrija

Apstarošanas iekārtas

– To valstu skaits, kurās ir apstiprinātas iekārtas: 13 dalībvalstis un Norvēģija

– Apstiprināto iekārtu skaits: 23

– Slēgto iekārtu skaits: 0

– To valstu skaits, kurās notiek apstarošana: 10 dalībvalstis

Apstrādes dati

– Apstrādāto produktu daudzums: 4198,2 tonnas (-16,5 % salīdzinot ar 2020.-2021. gadu)

– Galvenās apstrādātās preces: "saldētas varžu kājiņas" (70,31 %), "kaltēti aromātiskie garšaugi, garšvielas un dārzeņu piedevas" (27,62 %) un "mehāniski atdalīta mājputnu gaļa" (2,07 %).

– Galvenā apstarošanas vieta: Beļģija (69,9 %)

Pārbaudes tirdzniecības stadijā

– Analizēto paraugu skaits: 7205

– Prasībām neatbilstoši paraugi (skaits): 51 (0,71 %)

– Galvenie analizētie produkti: "garšaugi un garšvielas" (46,97 %) un "graudaugi, sēklas, dārzeņi, augļi un to produkti" (23,36 %)

1 VISPĀRĪGA INFORMĀCIJA

Pārtikas apstarošana ir pārtikas produktu apstrāde ar noteikta veida starojuma enerģiju, kas pazīstama kā jonizējošais starojums. Starojuma enerģijai ir atšķirīgi viļņu garumi un

[1] Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 1999/2/EK (1999. gada 22. februāris) par dalībvalstu tiesību aktu tuvināšanu attiecībā uz pārtiku un pārtikas sastāvdaļām, kas ir apstrādātas ar jonizējošo radiāciju (OV L 066, 13.3.1999., 16. lpp.). ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/1999/2/2008-12-11.

jaudas pakāpes, un pēc enerģijas avota atvienošanas tā izzūd. Apstarošanu izmanto sanitāros un fitosanitāros nolūkos, lai iznīcinātu patogēniskās baktērijas (piemēram, *Salmonella, Campylobacter* un *E. coli*), kas var izraisīt saindēšanos ar pārtiku, un lai iznīdētu organismus, kas ir kaitīgi augiem vai augu produktiem, piemēram, kukaiņus un citus kaitīgos organismus. To izmanto arī, lai aizkavētu augļu nogatavošanos, novērstu dārzeņu (piemēram, sīpolu un kartupeļu) asnošanu vai dīgšanu un galu galā paildzinātu pārtikas produktu uzglabāšanas laiku. Pārtikas apstarošana nevar aizstāt pienācīgu apiešanos ar pārtiku. Apstarotie pārtikas produkti tāpat vajadzības gadījumā pienācīgi jāatdzesē un pirms lietošanas termiski jāapstrādā.

ES tiesisko regulējumu pārtikas apstarošanas jomā ("pārtikas apstarošanas direktīvas") veido:

– Direktīva 1999/2/EK (pamatdirektīva). Tajā paredzēti ražošanas, tirdzniecības un importēšanas noteikumi attiecībā uz tādiem pārtikas produktiem un sastāvdaļām, ko apstrādā ar jonizējošo starojumu;

– Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 1999/3/EK (1999. gada 22. februāris) par Kopienas pārtikas produktu un sastāvdaļu, ko apstrādā ar jonizējošo starojumu, saraksta izveidi[2] (īstenošanas direktīva). Pašlaik šajā sarakstā ietilpst tikai viena pārtikas produktu kategorija: žāvēti aromātiskie garšaugi, garšvielas un dārzeņu piedevas.

Turklāt sarakstu ar valstu atļaujām pārtiku un pārtikas sastāvdaļas apstrādāt ar jonizējošo starojumu Komisija publicē *Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī*.

Pārtiku un pārtikas sastāvdaļas ar jonizējošo starojumu var apstrādāt tikai apstiprinātās apstarošanas iekārtās. Iekārtas, kas atrodas Eiropas Savienības (ES) teritorijā, apstiprina dalībvalstu kompetentās iestādes. Direktīvas 1999/2/EK 7. panta 3. punktā ir noteikts, ka dalībvalstis iesniedz Komisijai sarakstu ar apstarošanas iekārtām, ko tās apstiprinājušas. Šis saraksts tiek publicēts *Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī*[3].

Saskaņā ar Direktīvas 1999/2/EK 6. pantu jebkura apstarota pārtika vai jebkura salikta sastāva pārtikas apstarota pārtikas sastāvdaļa ir jāmarķē ar vārdiem "apstarots" vai "apstrādāts ar jonizējošo radiāciju".

Lai kontrolētu šīs marķēšanas prasības pareizu īstenošanu un noteiktu pārtikas produktus, kas varētu būt nelikumīgi apstrādāti ar jonizējošo starojumu, Eiropas Standartizācijas komiteja (*CEN*) ir standartizējusi vairākas analītiskās metodes.

2 APSTIPRINĀTĀS APSTAROŠANAS IEKĀRTAS

Ziņojumā aptvertā perioda (2022. gada 1. janvāris – 2023. gada 31. decembris) beigās Eiropas Savienībā bija 23 apstiprinātas apstarošanas iekārtas, kas atradās 13 dalībvalstīs: Francijā (5), Vācijā (5), Bulgārijā (2), Nīderlandē (2), Spānijā (1), Beļģijā (1), Čehijā (1), Horvātijā (1), Igaunijā (1), Itālijā (1), Ungārijā (1), Polijā (1) un Rumānijā (1).

No šīm 13 dalībvalstīm, kurās ir apstarošanas iekārtas, 2022.–2023. gada periodā pārtikas apstarošana netika veikta divās dalībvalstīs, bet viena dalībvalsts datus neiesniedza.

[2] OV L 66, 13.3.1999., 24. lpp.

[3] OV C 37, 30.1.2019., 6.-10. lpp.

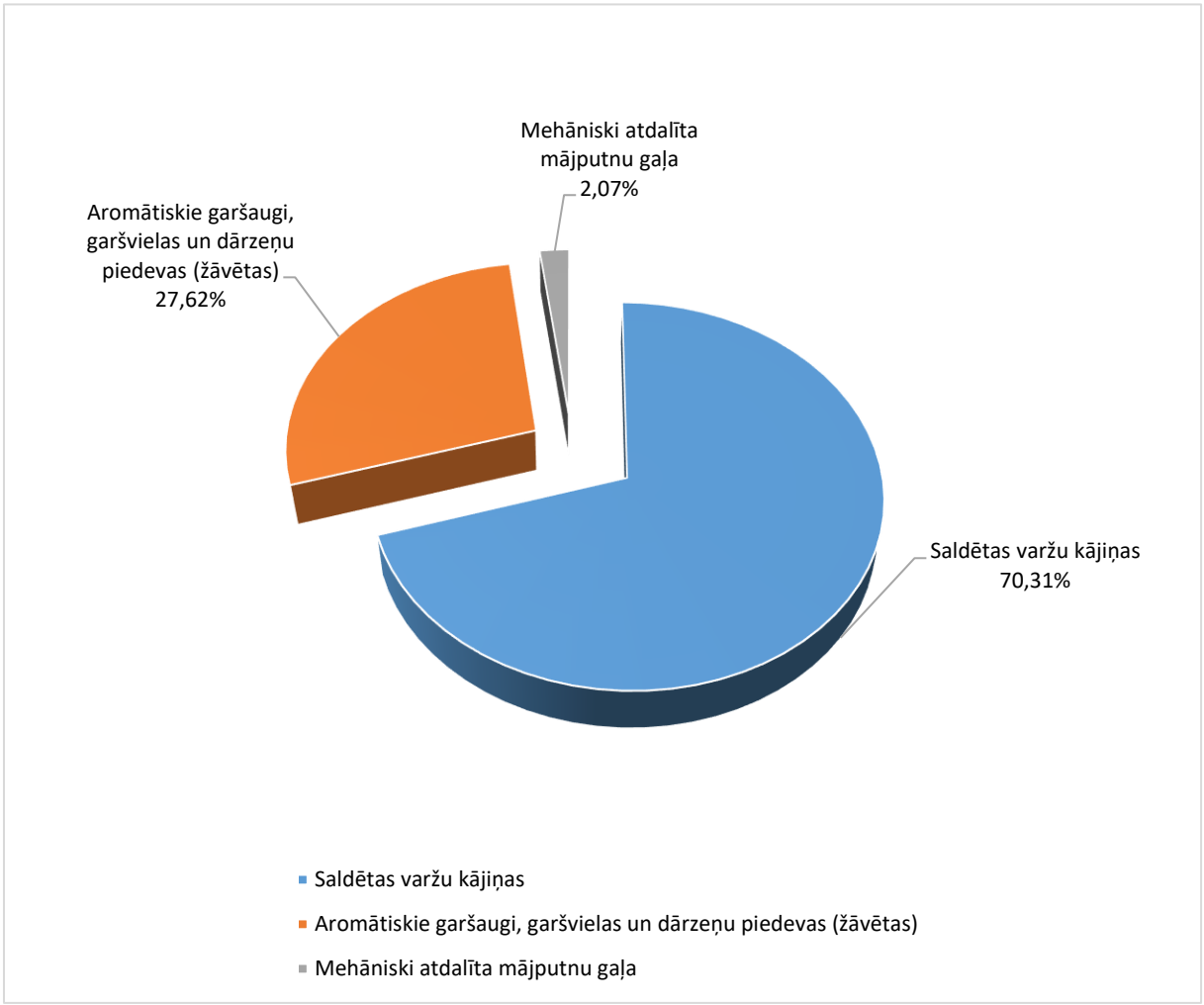
3 APSTAROŠANAS IEKĀRTĀS 2022.–2023. GADĀ VEIKTO PĀRBAUŽU REZULTĀTI

2022. un 2023. gadā ES dalībvalstīs ar jonizējošo starojumu apstaroto produktu kopējais daudzums bija 4198,2 tonnas. Apstrāde galvenokārt notika Beļģijā, kas apstrādāja 69,9 % ES apstarotās pārtikas.

Trīs visbiežākie apstarotie produkti ES ir varžu kājiņas (apmēram 70,31 %), žāvēti aromātiskie garšaugi, garšvielas un dārzeņu piedevas (apmēram 27,62 %) un mehāniski atdalīta mājputnu gaļa (2,07 %).

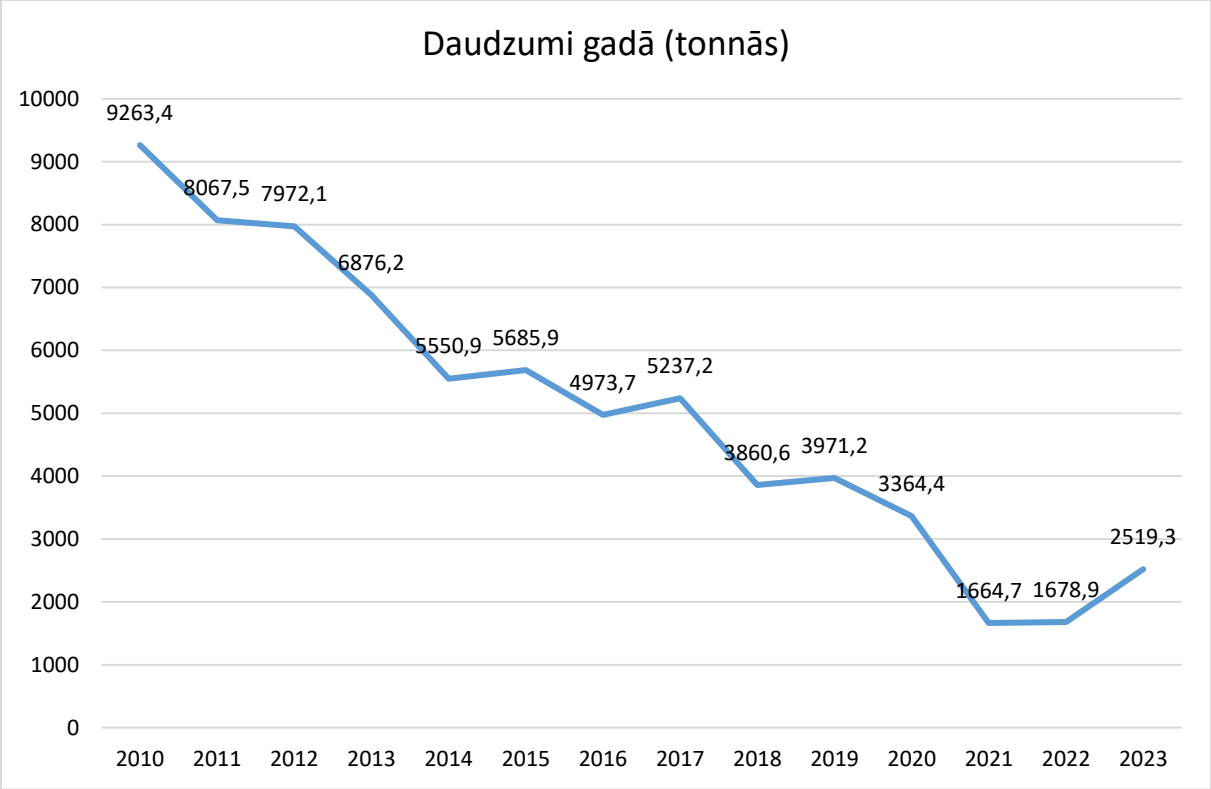
1. attēlā redzams 2022. un 2023. gadā ES dalībvalstīs apstiprinātajās iekārtās apstaroto produktu sadalījums.

1. attēls. 2022.–2023. gadā ES apstaroto pārtikas produktu sadalījums pa kategorijām

Kā redzams 2. attēlā, to pārtikas produktu daudzums (tonnās), kas ES apstrādāti ar jonizējošo starojumu, kopš 2010. gada kopumā samazinās.

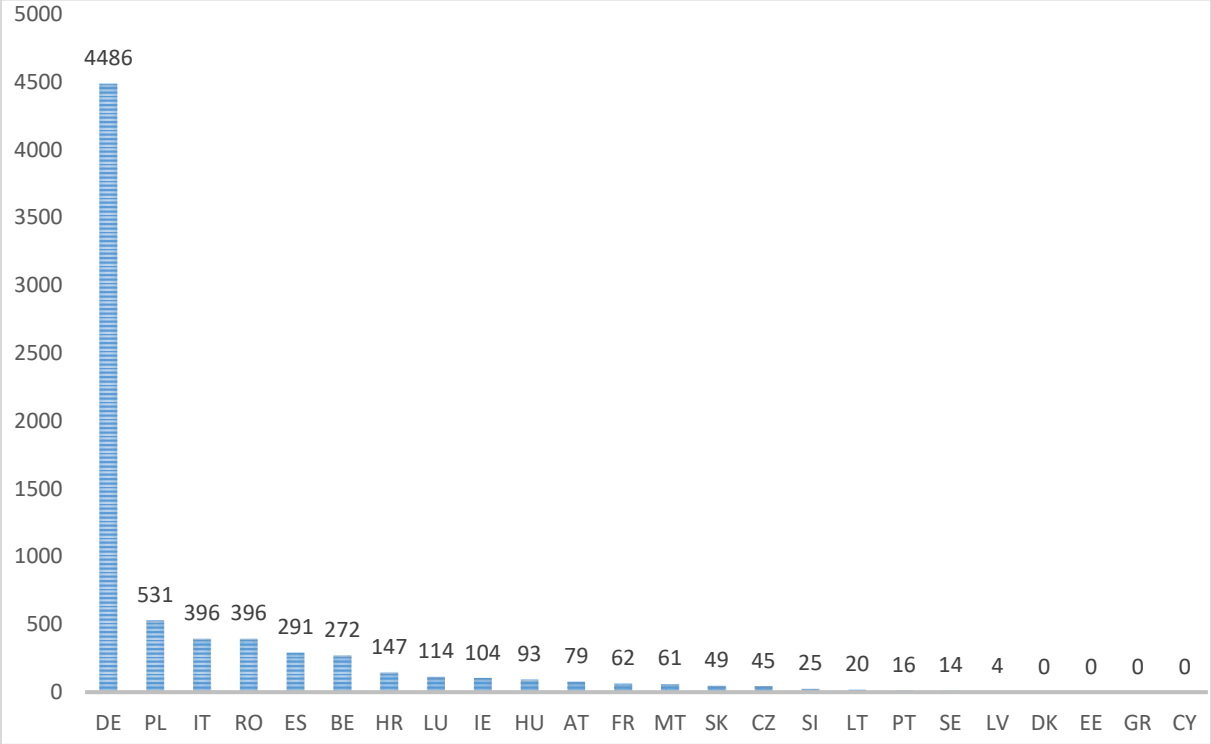
2. attēls. Pārtikas produkti, kas kopš 2010. gada Eiropas Savienības apstiprinātās apstarošanas iekārtās apstrādāti ar jonizējošo starojumu (daudzums tonnās)

4 PRODUKTU TIRDZNIECĪBAS STADIJĀ VEIKTO PĀRBAUŽU REZULTĀTI

Lai tirdzniecības posmā noteiktu jonizētus pārtikas produktus, 2022.–2023. gada periodā 20 ES dalībvalstis analizēja 7205 paraugus (tostarp no trešām valstīm importētus pārtikas produktus), t. i., kopumā vidēji par 6 % mazāk nekā 2020.–2021. gadā. Dati par katru ES dalībvalsti ir pieejami II pielikumā un apkopoti 3. attēlā.

3. attēls. Katrā dalībvalstī produkta tirdzniecības stadijā analizētie paraugi 2022.–2023. gadā

2022.–2023. gadā četras dalībvalstis analītiskās pārbaudes produktu tirdzniecības posmā neveica: Kipra un Grieķija – laboratoriju jaudas trūkuma dēļ, Igaunija – personāla ierobežojumu dēļ, Dānija – citu iemeslu dēļ.

No pavisam 7205 analizētajiem paraugiem prasībām neatbilda 51 paraugs (0,71 %), bet par 105 paraugiem (1,46 %) rezultāti bija nepārliecinoši. Novēroto neatbilstību iemesli galvenokārt bija nepareizs marķējums un aizliegta apstarošana. Neatbilstību īpatsvars (0,71 %) bija nedaudz zemāks nekā iepriekšējā ziņojumā aptvertajā periodā, t.i., 2020.–2021. gadā (0,9 %).

Kā parādīts 4. attēlā, galvenie tirdzniecības stadijā analizētie pārtikas produkti bija "garšaugi un garšvielas" (46,97 %), kam sekoja "graudaugi, sēklas, dārzeņi, augļi un to produkti" (23,36 %).

4. attēls. Pārtikas produktu kategorijas, kas Eiropas Savienībā produkta tirdzniecības stadijā analizētas 2022.–2023. gadā

